

Vergaderjaar 2009–2010

32 293

Aardbeving in Haïti

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 januari 2010

Graag bieden wij u hierbij, mede namens de minister van Defensie, de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de reactie aan op het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 18 januari 2010 zonder kenmerk inzake actuele situatie Haïti. Deze brief is tevens een antwoord op de schriftelijke vragen gesteld door de leden Peters en Vendrik over de aardbeving in Haïti. Deze vragen werden ingezonden op 15 januari 2010 met kenmerk 2010Z00725 (Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2009–2010, nr. 1284).

De Regering heeft met ontzetting kennisgenomen van de grote aardbevingsramp die zich op 12 januari jl. in Haïti voltrok. Deze ramp is van een ongekende omvang. De inzet van de Regering is erop gericht om in nauw overleg met de VN en organisaties als het Rode Kruis de slachtoffers zo snel mogelijk te helpen. In deze brief wordt ingegaan op de situatie ter plekke, de Nederlandse inzet tot nu toe, alsmede de internationale respons en de wijze waarop wordt samengewerkt. De hulp concentreert zich nu voor alles op het humanitaire vlak. Voor zover mogelijk in dit stadium worden de contouren geschetst van de wijze waarop de wederopbouwfase ter hand kan worden genomen.

Situatieschets

Haïti werd op 12 januari rond 17.00 uur lokale tijd getroffen door een zware aardbeving. Het epicentrum lag op 17 kilometer ten zuidwesten van de hoofdstad Port-au-Prince. Deze aardbeving werd enkele minuten later gevolgd door twee zware naschokken. Met name de hoofdstad Port-au-Prince (met een bevolking van circa 2 miljoen mensen) werd zwaar getroffen. De stad Leogane, die dicht bij het epicentrum lag, is bijna geheel verwoest. Ook in andere steden zoals Carrefour is veel schade. De Pan American Health Organization (PAHO) verwacht dat het dodental als gevolg van de aardbeving tussen de 50 000–100 000 ligt. De Haïtiaanse overheid gaat momenteel uit van 200 000 slachtoffers. Er is grote schade

aan gebouwen en infrastructuur. Er wordt vanuit gegaan dat ongeveer 3,5 miljoen mensen getroffen zijn door de beving en humanitaire hulp nodig hebben, waarvan ongeveer 2 miljoen mensen behoefte hebben aan voedselhulp. OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) meldt dat de belangrijkste prioriteiten op dit moment naast de reddingsoperatie, medische hulp (met name verzorging van wonden en infecties), voedsel, water en onderdak zijn. Tenminste 20 000 tenten voor noodonderdak zijn nodig om naar schatting 1 miljoen mensen te huisvesten.

Logistieke problemen, gebrek aan transportmiddelen en een dreigend gebrek aan brandstof belemmeren de hulpoperatie. De Amerikanen hebben de leiding over de luchthaven van Port-au-Prince overgenomen. Hoewel er goede hoop is dat de capaciteit van het vliegveld langzaam toeneemt, kan het vliegveld de huidige stroom aan binnenkomend vliegverkeer nog steeds niet aan. De aanvoerroute over de weg vanuit de Dominikaanse Republiek raakt steeds verder overbelast. De haven van Port au Prince is niet operationeel, schepen moeten uitwijken naar Cap-Haïtien.

De veiligheidssituatie geeft reden tot zorg. De VN hanteert veiligheidscode 3, wat betekent dat er in principe 's nachts niet gewerkt mag worden. OCHA meldt dat veiligheid bij voedselverstrekking een belangrijk aandachtspunt is en dat MINUSTAH (UN Stabilisation Mission in Haïti) daarbij zal worden ingezet. MINUSTAH wordt ondersteund door een groot contingent van Amerikaanse militairen.

Nederlandse inzet – Consulair

Op dit moment worden nog drie Nederlanders vermist. Op de dag van de ramp zijn twee consulaire medewerkers naar Haïti afgereisd. Zij vormen het zogenaamde «SCOT-team» (Snel Consulair Ondersteunings Team). Deze waren binnen 48 uur ter plekke. Ook de ambassadeur uit Santo Domingo met een consulaire medewerker zijn afgereisd naar Haïti. Afgelopen zondag werd besloten het SCOT-team uit te breiden met nog een extra BZ-medewerker.

De honorair consul te Port-au-Prince wordt ondersteund door een Snel Consulair Ondersteunings Team (bestaande uit 3 «SCOT»-leden), de ambassadeur in Santo Domingo en een consulair medewerkster.

Er zijn veertien Nederlandse evacués aangekomen op Curaçao. Van daaruit zijn twaalf van hen naar Eindhoven gevlogen waar zij op zondag 17 januari om 14.00 uur zijn aangekomen. Daarnaast maakten tien Nederlanders gebruik van een Belgisch vliegtuig met evacués. Deze vlucht is zondagavond 17 januari in Brussel geland.

In nauwe samenwerking met het ministerie van Justitie en twee adoptieorganisaties (Nederlands Adoptie Stichting en Wereldkinderen) worden voorbereidingen getroffen voor het ophalen van ongeveer 100 adoptiekinderen waarvan de adoptieprocedure nog niet volledig is afgerond. De Nederlandse minister van Justitie heeft hiervoor toestemming gegeven. Inmiddels is ook toestemming verkregen van de Haïtiaanse autoriteiten. Naar verwachting komen deze adoptiekinderen eind deze week aan. De minister van Justitie zal uw Kamer hierover separaat informeren.

Voorts is besloten dat het Landelijk Team Forensische Opsporing van het Korps Landelijke Politiediensten gegevens zal aanleveren aan het lokaal aanwezige Israëliëse identificatieteam ter identificatie van vermoedelijke Nederlandse slachtoffers.

Nederlandse inzet – Humanitair

Nederland heeft daags na de ramp € 1 miljoen via het VN appeal en € 1 miljoen via het Emergency appeal van de Internationale Federatie van het Rode Kruis beschikbaar gesteld. Daarnaast wordt bijgedragen aan de noodhulpactie van de Samenwerkende Hulporganisaties. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft aangekondigd de opbrengst van de SHO te verdubbelen. Op 18 januari jl. werd bekend gesteld dat reeds € 6,5 miljoen is opgehaald. Op donderdag 21 januari a.s. is door SHO een grootschalige radio- en televisieactie voor Haïti gepland. SHO meldt dat fondsen niet alleen nodig zijn voor noodhulp maar ook voor wederopbouw.

Daarnaast is het Nederlandse Urban Search en Rescue (USAR)-team in Haïti ingezet. USAR.NL is de Nederlandse bijstandseenheid voor het zoeken naar en redden van ingesloten of bedolven slachtoffers bij rampen in binnen- en buitenland. Een USAR-team omvat vier Reddinggroepen, een Ondersteuningsgroep, een Stafgroep en een Commandogroep. Het team is multidisciplinair samengesteld: zoek- en redpersoneel, verpleegkundigen, speurhondengeleiders, ondersteunend personeel en leiding. De belangrijkste beroepsgroepen zijn brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen & rampen en defensie. De opbouw- en werkwijze van USAR.NL is afgestemd op de afspraken zoals die met andere landen zijn gemaakt binnen de Verenigde Naties.

Het USAR-team dat nu voor Haïti is ingezet bestaat uit 61 reddingswerkers. Voor het vervoer van dit team heeft de Koninklijke Luchtmacht een KDC-10 ter beschikking gesteld. Het Nederlandse USAR team is sinds 15 januari operationeel en heeft tot nu toe drie mensen levend uit het puin gered. Het USAR team richt zich primair op Search en Rescue-taken en kan waar nodig en in afstemming met de VN worden ingezet voor andere humanitaire taken. USAR.NL zal naar verwachting tot vrijdag 22 januari a.s. in Haïti blijven.

Een ondersteuningsschip van de Nederlandse marine, de Hr Ms Pelikaan, is 18 januari jl. gearriveerd in Haïti ter ondersteuning van de humanitaire hulpoperatie. De bemanning van de Pelikaan bestaat uit 77 personen, inclusief 45 mariniers, een medisch team, marechaussees, enkele liaisons uit de Nederlandse Antillen en enkele Arubaanse miliciens (militairen in opleiding). De Pelikaan zal zich in dienst stellen van de noodhulpoperatie onder leiding van OCHA. De Pelikaan kan onder andere worden ingezet voor het leveren van transportcapaciteit (o.a. twee vrachtwagens en een vaartuig waarmee goederen kunnen worden gedistribueerd), hijscapaciteit (scheepskraan), ontruimen en opschonen van infrastructuur en het leveren van (beperkte) verbindingsmogelijkheden. Daarnaast kunnen de mariniers worden ingezet voor het begeleiden van humanitaire hulpverleners, hulpkonvooien en de uitreis van adoptiekinderen (zie boven).

Europese Unie

Mede op zijn initiatief had minister Verhagen op zondag 17 januari jl. een telefoonconferentie met Lady Ashton, de Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid van de EU, en zijn ambtgenoten van Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Polen, Italië en Spanje. Daarbij kwamen zowel humanitaire, veiligheids- als politieke zaken aan de orde. Een van de uitkomsten van deze bijeenkomst is dat de Hoge Vertegenwoordiger van de EU zich zal inzetten voor een betere coördinatie van de EU-hulpinspanningen. Daarnaast is coördinatie met de VN en de VS van het grootste belang. Momenteel wordt in kaart gebracht in hoeverre de EU kan bijdragen aan het verzoek van de VN tot additionele militaire en

politie-inspanning. Tevens werd gesproken over het belang van hulp op de langere termijn.

In aanvulling op de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 25 januari, die uw kamer op 15 januari toeging, delen wij u mede dat de Hoge Vertegenwoordiger en het voorzitterschap Haïti hebben toegevoegd aan de agenda van de RBZ van 25 januari 2010 a.s.

Ministers zullen op 25 januari verder spreken over de humanitaire, politieke en veiligheidssituatie in Haïti.

Onder voorzitterschap van de Hoge Vertegenwoordiger van de EU, Lady Catherine Ashton, kwam op 18 januari 2010 de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) bijeen voor een bijzondere spoedzitting over de noodsituatie in Haïti. HV Ashton gaf een overzicht van de dramatische situatie in Haïti als gevolg van de aardbeving die dit land op 12 januari jl. had getroffen en sprak namens de EU haar diepe medeleven uit met alle getroffen en hun nabestaanden. De omvang van de ramp is ongekend. Nagenoeg alle lidstaten, waaronder Nederland, spraken hun afschuw uit over de gevolgen van de ramp.

Zij zei trots te zijn op de snelle respons van de Commissie en de lidstaten tot nu toe en de pogingen om gecoördineerd hulp te bieden onder de zeer moeilijke omstandigheden ter plaatse. Tevens maakte zij melding van haar gesprekken met onder meer Secretary of State Hillary Clinton en van de mogelijkheid om aanvullend op de actuele humanitaire inzet, als EU ook op civiel-militair gebied een inzet te overwegen, in nauwe coördinatie met de VN.

Namens het Spaanse voorzitterschap sprak minister Moratinos (Buitenlandse Zaken) onder meer over de noodzaak om bij deze ramp als EU actoren zeer nauw samen te werken, daarbij gebruik makend van alle mogelijkheden die de EU onder het Verdrag van Lissabon ter beschikking heeft.

Commissaris De Gucht (Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp) rapporteerde over de aanpak van de Commissie op het gebied van de noodhulp. De Commissie had inmiddels zelf € 30 miljoen aan noodhulp ingezet en werkt daarbij nauw samen met de lidstaten die in totaal € 92 miljoen aan middelen beschikbaar hebben gesteld voor noodhulp. De Gucht legde veel nadruk op de ineensinking van de al zwakke overheidsstructuren in Haïti; vele ministeries, scholen, ziekenhuizen, politiebureaus, gevangenis, enzovoort zijn letterlijk vernietigd, compleet met veel van de aanwezige functionarissen. Hij gaf aan op korte termijn een EU expertteam te willen sturen om in overleg met OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs van de VN) en de resterende overheidsstructuren de grootste problemen op dit gebied te inventariseren om samen tot een plan voor wederopbouw van essentiële bestuurlijke structuren te komen. Hiervoor wil de Commissie op termijn € 100 miljoen beschikbaar gaan maken (onder meer door herschikking binnen het Europese Ontwikkelingsfonds, gebruik van nog niet gecommiteerde middelen en vanuit het Stabiliteitsinstrument). Wat betreft rehabilitatie op de langere termijn gaf de Commissie als voorlopige indicatie een mogelijke bijdrage van € 200 miljoen aan.

Veel aanwezige ministers voor Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Zaken benadrukten de noodzaak tot scherpe coördinatie in het vervolg van het proces, zowel binnen de EU als vanuit de EU met VN-OCHA. Ook werd gewezen op het belang om vraaggestuurde hulp te bieden en af te zien van de verleiding van aanbodgestuurde initiatieven. HV Ashton heeft inmiddels op ambtelijk niveau de werkzaamheden in

gang laten zetten om te bezien op welke wijze de EU kan bijdragen aan verzoek van de VN. Meerdere lidstaten wezen ook op het grote belang om de toekomstige reconstructiefase heel grondig voor te bereiden, mede met het oog op de internationale conferentie die op 25 januari in Montreal zal worden gehouden.

Bij monde van minister Koenders dankte ook Nederland de HV, het voorzitterschap en de Commissie voor het initiatief om de Europese actoren onder leiderschap van de HV in een vroegtijdig stadium op ministers-niveau bijeen te brengen. Het beeld over de samenwerking, ook in EU-verband, was tot nu toe positief: onder de extreem chaotische omstandigheden ter plaatse verliep de inzet van de internationale gemeenschap tot nu toe redelijk gestructureerd. Minister Koenders stelde dat verdere acties onder centrale leiding en regie van de VN zouden moeten plaatsvinden, waarbij de VS – gezien de nabijheid en de capaciteit – een belangrijke rol zal spelen. Minister Koenders benadrukte dat de lessen ten aanzien van de hulpverlening na de tsunami in Azië (onder meer de koppeling tussen lange en korte termijn hulpverlening) goed moesten worden benut. De minister stelde dat dit niet eenvoudig zou zijn, ook gezien de deplorabele staat waarin de lokale structuren in Haïti zich al voor de aardbeving bevonden. De aardbeving had wat dit betreft geen kwetsbaarder land kunnen treffen.

De Raad nam conclusies aan waarin bovenstaande punten worden onderstreept.

Internationale humanitaire respons

De internationale respons wordt door een groot aantal spelers waaronder de VN, EU, Rode Kruis en NGO's ter hand genomen. Veel landen dragen met financiële en/of materiële steun bij aan de respons. De coördinatie van de hulp is complex, ook omdat de lokale overheid zelf zwaar is getroffen en nauwelijks in staat is te functioneren. De VN is eveneens getroffen door de ramp. De VN-vredesmissie MINUSTAH en andere VN-organisaties als WFP en UNICEF hebben in totaal 46 internationale stafleden verloren. Hieronder zijn de Speciaal Vertegenwoordiger Annabi (Tunesië), zijn plaatsvervanger Carlos da Costa (Brazilië) en politiecommissaris Coates (Canada).

De VN-organisatie die belast is met de coördinatie van de noodhulp (OCHA) beschikte voordat de ramp plaatsvond over beperkte capaciteit in Haïti, maar breidt deze nu snel uit. Een VN-coördinatie en assessment team (UNDAC) ondersteunt de coördinatie van de internationale hulpoperatie. Inmiddels is een twaalfstal clusters opgezet, waarbinnen per sector de hulp wordt gecoördineerd. OCHA heeft een humanitair coördinatiecentrum (OSOCC) ingericht bij het vliegveld. OCHA doet zijn uiterste best om alle aspecten van de hulp te coördineren. De indruk bestaat dat OCHA hier nog niet in slaagt maar wel steeds beter overzicht krijgt. Het is bovendien belangrijk dat een sterke VN Special Representative voor Haïti nu snel en met betrokkenheid van de Haïtiaanse bevolking een aanvang maakt met de wederopbouw van dit zo zwaar getroffen land.

De VN heeft op 15 januari een *Flash Appeal* uitgebracht. Het betreft een (inmiddels herzien) hulpverzoek van USD 575 miljoen, bedoeld voor noodhulp en vroege wederopbouw. De belangrijkste sectoren zijn voedsel en bijvoeding, water en sanitatie, vroege wederopbouw, onderdak, gezondheid en logistiek. In dit hulpverzoek zijn de activiteiten van verschillende hulporganisaties, zowel VN-organisaties als NGO's, gebundeld. De VN draagt zelf USD 25 miljoen bij aan het appeal uit het noodhulpfonds CERF, waaraan Nederland de tweede contribuant is.

De VN Veiligheidsraad (VR) ondersteunt het voorstel van de SGVN MINUSTAH uit te breiden met 2000 extra militairen waardoor er in totaal 8940 militairen worden ingezet. Daarnaast wordt het bestaande aantal politieagenten met 1500 uitgebreid naar in totaal 3711. Deze beslissing is door aanneming van een Amerikaanse resolutie door de VR bekrachtigd (resolutie 1908). Met de uitbreiding wil de SGVN de twee belangrijkste problemen, de gebrekkige infrastructuur en de coördinatie van de internationale hulpinspanning, beter het hoofd bieden. Het extra MINUSTAH-personeel is benodigd voor de bewaking van humanitaire konvooien die verschillende humanitaire corridors naar Port-au-Prince gebruiken vanuit de Dominicaanse Republiek en vanuit de noordelijke havens in Haïti, maar ook om een antwoord te bieden op eventuele geweldsincidenten door onrust onder de bevolking.

Aangezien het huidige mandaat van MINUSTAH reeds voorziet in een bijdrage aan humanitaire hulp, is aanpassing van het mandaat op dit moment niet noodzakelijk. De SGVN bevestigde dat er goede afspraken bestaan ten aanzien van de rolverdeling tussen MINUSTAH en het VN-landenteam met betrekking tot de humanitaire hulpverlening.

De Europese Commissie heeft voorlopig € 330 miljoen toegezegd voor Haïti. Hiervan is € 30 miljoen voor humanitaire hulp, € 100 miljoen voor vroege niet-humanitaire steunverlening met name in de vorm van capaciteitsversterking van de overheid en € 200 miljoen voor wederopbouw/ontwikkeling. Daarbovenop komt € 92 miljoen aan toegezegde bijdragen van de lidstaten, waaronder het VK (USD 27 miljoen) en Frankrijk (USD 14 miljoen). De EU beziet momenteel de mogelijkheden om met civiele en/of militaire middelen tegemoet te komen aan een vooralsnog informeel hulpverzoek van de VN. Dit onderwerp is ook geagendeerd voor de RBZ van 25 januari a.s.

Andere grote toezeggingen werden gedaan door de Verenigde Staten (USD 100 miljoen), Canada (USD 55 miljoen), Brazilië (USD 15 miljoen) en de Wereldbank (USD 100 miljoen voor herstel en wederopbouw).

De Internationale Federatie van het Rode Kruis (IFRC) heeft een (herzien) Emergency appeal uitgebracht met een omvang van € 71,6 miljoen. Het Rode Kruis richt zich vooral op noodonderdak, water en sanitatie, medische zorg en op de distributie van non food items zoals keukensets en dekens.

Momenteel zijn er volgens OCHA 43 internationale reddingsteams aan het werk, met in totaal 1739 reddingswerkers en 161 snuffelhonden. Tot en met dinsdag 19 januari jl. waren er volgens OCHA in totaal 121 mensen gered.

Hulpinzet voor de langere termijn

Op 25 januari aanstaande zal in Montreal een ministeriële bijeenkomst plaatsvinden, voorgezeten door de Canadese minister van Buitenlandse Zaken Cannon. Deze bijeenkomst dient ter voorbereiding van een grote Wederopbouwconferentie, te houden op een later tijdstip in het voorjaar van 2010. Belangrijke inzet van deze conferenties is te komen tot een goede coördinatie van alle inspanningen op het gebied van wederopbouw van Haïti, op basis van een *post emergency needs assessment*. Op basis van de *post emergency needs assessment* zal ook bekeken worden in hoeverre Nederlandse expertise en kennis ingezet zou kunnen worden voor de wederopbouw van Haïti.

De Europese Commissie heeft al aangegeven een belangrijke rol bij de wederopbouw in Haïti te willen spelen.

De Club van Parijs heeft op 8 juli 2009, toen Haïti het HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) eindpunt bereikte, de schulden van Haïti kwijtgescholden. Voor zover de betreffende bilaterale overeenkomsten nog niet zijn geëffectueerd, commiteert de Club van Parijs zich eraan dit per direct te doen. Daarnaast steunt Nederland de oproep van de Club van Parijs aan andere bilaterale crediteuren om de schulden die Haïti bij hen heeft, eveneens kwijt te schelden. Met name Taiwan en Venezuela zijn belangrijke crediteuren. Nederland is qua vorderingen slechts zijdelings betrokken.

De minister van Buitenlandse Zaken,
M. J. M. Verhagen

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
A. G. Koenders